

1 Δεκεμβρίου 2011

Αφιέρωμα στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη

Πολιτισμός / Λογοτεχνία - Φιλολογία

Κατερίνα Χουζούρη

Σάββας Γεωργιάδης και Ελευθερία Τσέικο 2

«Ο άγιος» 70x70 λάδι σε ξύλο

Πολλές και αξιόλογες οι εκδηλώσεις και οι δράσεις που οργανώνονται φέτος με αφορμή τη συμπλήρωση εκατό ετών από το θάνατο του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Μέχρι στιγμής έχουμε δει σημαντικά συνέδρια και θεατρικά δρώμενα αφιερωμένα στον Παπαδιαμάντη. Αυτό που ίσως έλειπε ήταν ένα εικαστικό αφιέρωμα. Η καλλιτεχνική εταιρεία Μικρή Άρκτος, πραγματοποιεί ένα πολυσύνθετο αφιέρωμα στον μεγάλο συγγραφέα με την πεποίθηση ότι παραμένει επίκαιρος όσο ποτέ.

Στην ομαδική έκθεση, που θα ξεκινήσει την 1η Δεκεμβρίου και θα ολοκληρωθεί στις 23 του μηνός, θα συμμετέχουν εκατό περίπου καλλιτέχνες. Την έκθεση, η οποία φιλοξενείται στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων «Μελίνα»,

επιμελείται η ιστορικός τέχνης και επιμελήτρια εκθέσεων Ίρις Κρητικού.

Άγγελος Αντωνόπουλος

«Ναυαγίων ναυάγια» 2011 Μεικτή τεχνική 42x40x5

Η κ. Κρητικού μίλησε στην «Πεμπτουσία» για την έκθεση.

κυρία Κρητικού, πρόκειται για ένα μεγάλο και πολυσύνθετο αφιέρωμα, στο οποίο συμμετέχουν διακεκριμένοι καλλιτέχνες αλλά και νέοι. Θα θέλατε να μας μιλήσετε για τα κριτήρια επιλογής;

Είναι γεγονός ότι αγαπώ να φέρνω σε διάλογο τους καλλιτέχνες, ανεξαρτήτως ηλικίας, από τη στιγμή που έχουν κάτι γόνιμο να πουν. Σε αυτή την έκθεση μάλιστα, που ως εικαστικό επετειακό αφιέρωμα συντίθεται από εκατό περίπου «σημειώσεις», κάποιοι είναι ακόμη φοιτητές των εργαστηρίων άλλων πολύ γνωστότερων συμμετεχόντων όπως οι Α. Αντωνόπουλος, Μ. Σπηλιόπουλος και Γ.

Ψυχοπαίδης που διδάσκουν στη Σχολή Καλών Τεχνών. Σημαντικό πάντως είναι όταν επιθυμείς να στήσεις έναν κόσμο, να αναζητείς και να δίνεις το βήμα σε διαφορετικές προσεγγίσεις, σε φωνές που χρησιμοποιούν διαφορετικούς τρόπους έκφρασης, που έλκονται από διαφορετικά στοιχεία εικονοποιίας, που «βλέπουν» κάτι που ενδεχομένως δεν είχε ως τώρα εντοπίσει άλλος κανείς.

Θεόφιλος Κατσιπάνος

Αφορμή για τα έργα είναι ο ίδιος ο Παπαδιαμάντης ή οι ήρωές του;

Η προτροπή προς τους συμμετέχοντες ήταν να αντλήσουν στοιχεία τόσο από τον

Παπαδιαμάντη ως φυσικό πρόσωπο, όσο και από τον κόσμο των ηρώων του. Είναι αλήθεια ωστόσο, ότι οι δύο αυτοί κόσμοι σε πάρα πολλά σημεία συγκλίνουν ή και ταυτίζονται καθώς, οι άνθρωποι της σκιαθίτικης και της αθηναϊκής καθημερινότητας του συγγραφέα, είναι εντέλει εκείνοι που στοιχειώνουν και τις διηγήσεις του.

Σπύρος Καράμπελας

«Ύπαγε ανιάτε, η ζωή σου θα είναι πόνος» Η Φαρμακολύτριά

Έτσι, για παράδειγμα, το πορτρέτο του Παπαδιαμάντη αποδίδεται από κάποιους από τους καλλιτέχνες βασισμένο στη δημοφιλή φωτογραφία του Νιρβάνα, τραβηγμένη στο καφενείο της Δεξαμενής. Άλλοι από τους συμμετέχοντες, ανακαλώντας το πολυσχιδές εκτόπισμα της παρουσίας του Παπαδιαμάντη στη διάρκεια των δικών τους μαθητικών χρόνων, επιχειρούν να ανασυνθέσουν τη μορφή του συγγραφέα «από μνήμης», τον φαντάζονται ως άχρονο περιπλανώμενο αφηγητή παλίμψιστων εξιστορήσεων όπου η αλήθεια συναντά το διηγηματικό όραμα, «ως παπά ή ως δάσκαλο, μοναχικό αλλά συχνά συντροφευμένο από παιδιά», τον αναζητούν και τον ανασυνθέτουν εννοιολογικά. Άλλοι αναφέρονται στην καθημερινή μοναχικότητά του ή στον συγγραφικό εγκλεισμό του και ταυτόχρονα στις εισρρέουσες αναγνωστικές μνήμες του έργου του, ή οικοδομούν τη θρησκευτικότητα του συγγραφέα σε ορατό τόπο, τονίζοντας το στοιχείο της

ιερότητας ή εικονοποιώντας τον βίο του σύμφωνα με τα βυζαντινά πρότυπα.

Εξακολουθώντας να αντλούν από τον φυσικό κόσμο του συγγραφέα, κάποιοι από τους καλλιτέχνες «επισκέπτονται» τη Σκιάθο, άλλοτε επιλέγοντας να απεικονίσουν το εκχύλισμα του υπαίθριου τοπίου, της κατοικίας του συγγραφέα και του περιβάλλοντος θαλασσινού στοιχείου που ανασυντίθεται ως φυσικός χώρος δράσης στα γραπτά του Παπαδιαμάντη και άλλοτε περπατώντας ξανά στα ίχνη του στην Αθήνα, πόλη «της δουλοπαροικίας και των πλουτοκρατών», αποτυπώνοντας τη Δεξαμενή και τον Άγιο Ελισσαίο στην Πλάκα όπου έψαλλε με τον εξάδελφό του Α. Μωραϊτίδη ή τα σοκάκια και την μπακαλοταβέρνα του Καχριμάνη στου Ψυρρή όπου ο συγγραφέας σύχναζε επί σειρά είκoσι ετών και που χρησιμοποιούσε σχεδόν ως συγγραφικό και μεταφραστικό γραφείο.

Βασίλης Πέρρος «Προσφιλή εις τας αναμνήσεις», 2011

Πολλοί από τους συμμετέχοντες πάλι, επέλεξαν να αναγνώσουν εκ νέου και να τρέψουν σε εικόνα έναν ή περισσότερους ήρωες, ένα ή περισσότερα αποσπάσματα του συγγραφικού του έργου. Εδώ, η «Φόνισσα» υπερέχει στις προτιμήσεις τους, καθώς η αυθαίρετη και αποτρόπαια εκτροπή της μοίρας από τη Φραγκογιαννού εξακολουθεί να μας καθηλώνει, ίσως γιατί συντελείται από συμπόνοια για τον άνθρωπο που εγκλωβισμένος πάσχει. Πυκνές είναι ακόμη οι αναφορές σε άλλα μυθιστορήματα και διηγήματα του Παπαδιαμάντη, καθώς διαδοχικά εικονοποιούνται σκηνές και ήρωες από τους «Έμπορους των Εθνών» καθώς και

από τα διηγήματα «Αγάπη στον γκρεμό», «Η Νοσταλγός», «Η Φαρμακολύτριά», «Μια ψυχή», «Ναυαγίων Ναυάγια», «Ο Αμερικάνος», «Ο Έρωτας στα χιόνια», «Ο Ξεπεσμένος δερβίσης», «Ολόγυρα στη λίμνη», «Παιδική Πασχαλιά», «Έρωσ - Ήρωσ», «Όνειρο στο Κύμα», «Οι Χαλασοχώρηδες», «Στο Χριστό, στο Κάστρο», «Το μοιρολόγι της φώκιας», «Τ' αγνάντεμα», «Της Κοκκώνας το σπίτι» «Υπηρέτρα», «Υπό την βασιλικήν δρύν», «Ω! τα βασανάκια», «Τα Ρόδινα Ακρογιάλια», «Γυνή πλεύσα», «Η συντέκνισσα», «Λαμπριάτικος Ψάλτης». Τέλος, κάποιοι από τους καλλιτέχνες επιχειρούν να αποτυπώσουν την περιρρέουσα ατμόσφαιρα του παπαδιαμαντικού έργου ή επικεντρώνονται στη διαδικασία του στοχασμού, της προσηλωμένης ανάγνωσης ή της αναπόλησής της, στη διασταλτική ιδιότητα του παπαδιαμαντικού βιβλίου ως προορισμού και ζώντος τόπου ή, ακόμη, στη συμβολική μεταφορά της γραφής του στον χλοερό τόπο μιας ανεξίτηλης παιδικής ηλικίας.

Σάββας Γεωργιάδης και Ελευθερία Τσέικο 1

«Η φόνισσα» 40x60 λάδι και κάρβουνο σε ξύλο

Τα έργα που θα δούμε δημιουργήθηκαν ειδικά γι' αυτήν την έκθεση ή κάποια είχαν γίνει σε άλλη χρονική στιγμή;

Όπως θα καταλάβατε ήδη από τα παραπάνω, τα περισσότερα δημιουργήθηκαν

ειδικά για την έκθεση. Ελάχιστα άλλα ταίριαζαν τρομερά ως κλίμα και τα ζητήσαμε, όπως εξάλλου δανειστήκαμε και τα δύο θαυμάσια πορτρέτα του Παπαδιαμάντη, φιλοτεχνημένα από τον Γιάννη Ψυχοπαίδη και τον Τάσο Μαντζαβίνο, που προϋπήρχαν της έκθεσης.

Η έκθεση περιλαμβάνει ζωγραφικά μόνον έργα ή εκπροσωπούνται και τα άλλα είδη της τέχνης;

Μάριος Σπηλιόπουλος

«Γράμμα στους γονείς, 18 Απριλίου 1874» Μεικτή τεχνική, 45x62, 2011

Περιλαμβάνει κυρίως ζωγραφικά έργα, ωστόσο υπάρχουν επίσης αρκετά γλυπτά και εγκαταστάσεις, καθώς και κάποιες φωτογραφίες. Είμαστε επίσης εξαιρετικά ευτυχείς που φιλοξενούμε μέρος των σκηνικών από την παράσταση του Φεστιβάλ Αθηνών «Όνειρο στο Κύμα» σε σκηνοθεσία του Θανάση Σαράντου και σκηνογραφία της Εύας Μανιδάκη, καθώς και για τη συνεργασία μας με την ΕΡΤ και την αντίστοιχη ομάδα ομπρών-άντη.

Πέννυ Γκέκα και Απόστολος Παπαγεωργίου

«Να είχεν ο έρωτας σαΐτες» 2011 Χαρτί, μολύβι, κλωστές 21,5x46,5

Πώς έχει γίνει το στήσιμο της έκθεσης;

Επειδή ακριβώς συγκλίνουν, ο φυσικός και αφηγηματικός κόσμος του συγγραφέα συνομιλούν και στο στήσιμο της έκθεσης. Ο καθένας μπορεί να πάρει μια γενικότερη εικόνα και να σταθεί περισσότερο εκεί που πραγματικά τον συγκινεί. Νομίζω είναι μια έκθεση που προσφέρεται τόσο για τους ενήλικες επισκέπτες όσο και για τα παιδιά, υπάρχουν πολλαπλά επίπεδα θέασης... Επιθυμία μου πάντως είναι αυτή η περιήγηση να ενδυναμώσει την επιθυμία του επισκέπτη για μια εκ νέου ανάγνωση του έργου του. Κατά τη διάρκεια της έκθεσης εξάλλου φιλοξενούμε παράλληλες εκδηλώσεις, μια ομιλία και μια στρογγυλή τράπεζα που έχουν τον ίδιο σκοπό.

Διάβαζα ότι ο Παλαμάς είχε πει για τον Παπαδιαμάντη ότι «εκείνος που θα δώσει

μίαν ημέραν μακρινήν (...) την εικόνα του Παπαδιαμάντη, του πρώτου και μοναδικού της εποχής μας, δεν πρέπει να χωρίσει ποτέ τον συγγραφέα από τον άνθρωπον». Συμφωνείτε;

Αυτό δεν ισχύει πάντοτε, αλλά στην περίπτωση του Παπαδιαμάντη ασφαλώς και συμφωνώ. Ο Παλαμάς, με εξαιρετική σαφήνεια, σημείωνε για το έργο του: «Παντού τα συγκεκριμένα και τα χειροπιαστά, ζωγραφιές των πραγμάτων, όχι άρθρα... Πρόσωπα, όχι δόγματα. Εικόνες, όχι φράσεις. Κουβέντες, όχι κηρύγματα, διηγήματα, όχι αγορεύσεις». Είχε απόλυτο δίκιο. Και σήμερα χρειαζόμαστε τα συγκεκριμένα όσο ποτέ...

Δημήτρης Γιαννέλος

«Ο ξεπεσμένος δερβίσης» 21x29,5 μεικτή τεχνική σε χαρτί

Ο Παπαδιαμάντης θεωρείται από τους μελετητές του περισσότερο επίκαιρος από ποτέ. Εσείς με την ιδιότητα του ιστορικού της τέχνης πιστεύετε ότι μπορεί να εμπνεύσει και τον καλλιτέχνη; Και αν ναι, ποια στοιχεία της ζωής του θεωρείτε ότι είναι προκλητικά γοητευτικά έτσι ώστε να «συγκινήσουν» τον καλλιτέχνη;

Ναι, πέρα από τη γιορτινή, ζωγραφική γοητεία της ελληνικής γλώσσας του, πέρα από τις γητειές και τις δεισιδαιμονίες, πέρα από τα αλλεπάλληλα γκρεμίσματα στις ρεματιές και τις χαράδρες της Σκιάθου, πέρα από τους περιπάτους στους ελαιώνες και τις επισκέψεις στα ρυπαρά καφενεία της Αθήνας, πέρα από τις αφουγκράσεις της περικόλλιστης επιθυμίας και της «γλύκας της αμαρτίας», είναι αδιανόητα επίκαιρος, με ανησυχίες βαθιά κοινωνικές και πολιτικές, με διαστάσεις ψυχαναλυτικές σχεδόν. Ίσως, όπως ήδη έγραψα και στο συνοδευτικό κείμενο της έκθεσης, «γιατί το απόσταγμα των χειροποίητων ιστοριών του κατοικείται από αληθινούς ανθρώπους, προτρέποντας στην επανοικειοποίηση με ετούτο που εξακολουθούμε να είμαστε τώρα, με τον πάσχοντα και ωστόσο ελπίζοντα εαυτό μας, με αυτό που ο Πέτρος Χάρης περιγράφει στη μελέτη του, αινώντας το δρόμο της αληθινής δημιουργίας του Παπαδιαμάντη, ως «την πορεία του αληθινού ανθρώπου» ανάμεσα στα συντρίμια του ψεύδους, καταμεσής της ζωής «που είναι πόλεμος». Διαπιστώνοντας οδυνηρά κάθε ημέρα όπως και ο Παπαδιαμάντης στους Εμπόρους των Εθνών ότι πράγματι «...το ανωφερές έχει κατάβασιν και η πτήσις έχει πτώσιν», εισερχόμαστε και πάλι στο περιβόλι του κόσμου του ανακουφιστικά, διαπιστώνοντας ότι εάν και «η αλήθεια είναι πάντοτε παράλογος», το πιθανότερο κλειδί για την αναψηλάφηση του παράλογου κόσμου μας, εξακολουθεί να είναι η αυτογνωσία». 1

Κυριάκος Μορταράκος

«Α.Π.» 2002 Ακρυλικό σε μουσαμά, 50x70

1. «Η αλήθεια είναι πάντοτε παράλογος, και διά τούτο δεν την λέγουν ποτέ οι φρόνιμοι και ηλικιωμένοι άνθρωποι, αλλά την ομολογούν οι μεθυσμένοι, οι τρελλοί, οι άρρωστοι και τα μικρά παιδιά». («Η Φόνισσα»).

Οι καλλιτέχνες που συμμετέχουν στην έκθεση είναι οι:

Ηώ Αγγελή

Νίκος Αγγελίδης

Ρούλα Ακαλέστου

Χριστίνα Ακτίδη

Στέλιος Αλεξάκης

Άρτεμις Αλκαλάη

Άννα Αμπαριώτου

Κατερίνα Ανταχοπούλου

Άγγελος Αντωνόπουλος

Αννίτα Αργυροηλιοπούλου

Χρύσα Αρώνη

Γιάννης Βαλαβανίδης

Κάτια Βαρβάκη

Φώτης Βάρθης

Αλέξης Βερούκας

Μαριλίτσα Βλαχάκη

Μάριος Βουτσινάς

Ανδρέας Γεωργιάδης

Σάββας Γεωργιάδης

Βίκυ Γεωργιοπούλου

Μαρία Γιαννακάκη

Δημήτρης Γιαννέλος

Πέννυ Γκέκα & Απόστολος Παπαγεωργίου

Μίλτος Γκολέμας

Ειρήνη Γκόνου

Ευαγγελία Γούλα

Άννα Γρηγόρα

Θεόδωρος Δασκαλάκης

Γιάννης Δέδες

Τάνια Δημητρακοπούλου

Νίκη Ελευθεριάδη

Κωνσταντίνος Έσσλιν

Όλγα Ευαγγελίδου

Αλεξία Ευσταθοπούλου

Μανώλης Ζαχαριουδάκης

Σταμάτης Ζέρβας

Ειρήνη Ηλιοπούλου

Βαγγέλης Θεοδωρίδης

Αλεξάνδρα Ισακίδη

Μάρκος Καμπάνης

Μηνάς Καμπιτάκης

Πέτρος Καραβέβας

Σπύρος Καραμπελας

Χριστόφορος Κατσαδιώτης

Δημήτρης Κατσιγιάννης

Θεόφιλος Κατσιπάνος

Ιωάννα Καφίδα

Χρήστος Κεχαγιόγλου

Ανδρέας Κοντέλλης

Λήδα Κοντογιαννοπούλου

Αλεξάνδρα Κοττάκη

Χριστόφορος Κρανιώτης

Κλεομένης Κωστόπουλος

Βασίλης Λιαούρης

Φιλιππίνα Λιβιτσάνου

Μιχάλης Μαδένης

Θανάσης Μακρής

Τάσος Μαντζαβίνος

Κωνσταντίνος Μάσσος

Αλίνα Μάτσα

Στέλλα Μελετοπούλου

Κυριάκος Μορταράκος

Ραφαήλ Μπάϊκας

Τίμος Μπατινάκης

Γιάννης Μπεκιάρης
Χαρίτων Μπεκιάρης
Παναγιώτης Μπελντέκος
Ξενοφών Μπήτσικας
Ντίμη Μπιτσάκου
Άννα Μπίλη
Γιώργος Μπουκής
Παναγιώτης Μπρέντας
Βάλλυ Νομίδου
Λέανδρος Ντόλας
Χρήστος Παλλαντζάς
Μίλτος Παντελιάς
Γεύσω Παπαδάκη
Έλενα Παπαδημητρίου
Ευριπίδης Παπαδοπετράκης
Κωνσταντίνος Παπαμιχαλόπουλος
Κώστας Παππάς
Βασίλης Παπασάικας
Παναγιώτης Πασάντας
Κατερίνα Πειρουνίδου
Χάρης Περιορέλλης
Βασίλης Πέρρος
Στέφανος Πετρίδης

Στέλιος Πετρουλάκης

Σπυριδούλα Πολίτη

Βασίλης Πούλιος

Μαρίνα Προβατίδου

Ελιάννα Προκοπίου

Θανάσης Ραχούτης

Θανάσης Σαράντος & Εύα Μανιδάκη

Δημήτρης Σαρασίτης

Δημήτρης Σεβαστάκης

Αφροδίτη Σεζένια

Κώστας Σιαφάκας

Δημήτρης Σκουρογιάννης

Βασίλης Σούλης

Έφη Σούτογλου

Μάριος Σπηλιόπουλος

Μαρίνα Στελλάτου

Νίκος Στεφάνου

Λίλα Σωτηρίου

Μαρία Τσάγκαρη

Βασίλης Τσάφος

Ελευθερία Τσέικο

Πανταζής Τσέλιος

Γιώργος Τσεριώνης

Στάθης Φλώρος

Γιώργος Χαδούλης

Πάβλος Χαμπίδης

Ηλίας Χαρίσης

Νίκος Χριστοφοράκης

Γιάννης Ψυχοπαίδης

Κωνσταντίνος Έσσλιν

«Στοά Ψυρρή» (έργο εν προόδω) 2011

Λάδι, ακρυλικό σε μουσαμά 70x100

Η έκθεση φιλοξενείται στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων «Μελίνα», Ηρακλειδών 66 και Θεσσαλονίκης, στο Θησείο.

<http://bit.ly/17AKZeA>